

PAPER DETAILS

TITLE: Kumkale'de Yunanlıların Yaptığı Sahte Bir Fransız Anıtı

AUTHORS: Mithat Atabay

PAGES: 111-119

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3410826>

Kumkale’de Yunanlıların Yaptığı Sahte Bir Fransız Anıtı

Mithat ATABAY*

Özet

Çanakkale kara muharebelerinin başladığı 25 Nisan 1915 günü müttefik donanması Kumkale bölgesini şiddetli şekilde topçu ateşine tuttu. Saat 10:00’da da Kumkale’ye asker çıkardı ve köyü işgal etti. Kumkale köyünde şiddetli çarpışmalar oldu.

Osmanlı 3. Tümeni’nin 25 Nisan 1915 gecesi üç taburla gerçekleştirdiği taarruz köyün içine kadar genişlediyse de düşman donanmasının ateşi altında birlikler dayanamayıp köyün dışına çıkmak zorunda kaldı. Düşman ertesi sabah başarısız bir taarruz daha yaptı ve sonrasında karşı taarruza kalkan Türk askerleri tekrar Kumkale’ye girdiyse de düşman donanmasının köye yönelttiği şiddetli topçu ateşi altında birliklerin bir kısmı köyden çıkmak zorunda kaldı, bir kısmı da evlere sığınarak savaşa yeniden başladı.

Öğleden sonra Türk askeri birlikleri Orhaniye sırtlarına çekildi ve oradan düşmanın ilerlemesini engelledi. 26 Nisan gecesi Fransızlar Kumkale’yi boşalttı. İki gün devam eden çarpışmalar böylece sona erdi.

1.Dünya Savaşı sonrasında yapılan anlaşmalarla Yunanlılar Kumkale bölgesini 1920 yılında işgal ettiler. Boğazlar bölgesinde daha etkili olabilmek için Fransızların desteğini almak istediler. Bu amaçla Kumkale Türk Mezarlığı’nın içerisine bir anıt yaparak, bunu sanki Fransızlar yapmış gibi göstermeye çalıştılar. Çanakkale milletvekili Mehmet Bey’in girişimi ile bu anıtın Fransızlarla bir ilgisi olmadığı ve Yunanlıların yaptığı anlaşıldı ve sonra da yıkıldı.

Anahtar kelimeler: Kumkale, Osmanlı 3.Tümeni, Fransız Ordusu, Yunan işgal güçleri, Fransız anıtı

* Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi e-mail: matabay@comu.edu.tr, tel:0286 2180018/22263, ORCID:

A Fake French Monument Built by Greeks in Kumkale Village

Abstract

On April 25, 1915, the Allied navy subjected the Kumkale region to intense artillery fire, marking the beginning of the Gallipoli land battles. At 10:00 AM, they also landed troops in Kumkale and occupied the village. Fierce clashes ensued in Kumkale village.

Although the Ottoman 3rd Division launched an attack on the night of April 25, 1915, which extended deep into the village, the troops were unable to withstand the enemy navy's fire and were forced to withdraw from the village. The following morning, the enemy launched another unsuccessful attack, and Turkish soldiers who counterattacked once again reentered Kumkale. However, under the intense artillery fire from the enemy navy directed at the village, some units were forced to leave the village, while others took shelter in houses and resumed the fight.

In the afternoon, Turkish military units withdrew to the Orhaniye ridges and prevented the enemy from advancing further. On the night of April 26, the French evacuated Kumkale bringing the two-day battle to an end.

After World War I, the Greeks occupied the Kumkale region in 1920 as part of the agreements reached. They sought French support to have a more significant influence in the region around the straits. To achieve this goal, they attempted to create the impression that the French had built a monument within the Turkish Cemetery in Kumkale. However, thanks to the efforts of Mr. Mehmet Bey, a member of the Turkish Parliament, it was revealed that the monument had no connection to the French, and it was subsequently demolished.

Key words: Kumkale, 3rd Division of the Ottoman Army, French Army, Greek Occupation Forces, French monument

Giriş

Çanakkale kara muharebeleri, Gelibolu yarımadasının ele geçirilmesi yönelik bir harekât olmakla birlikte taktiksel açıdan 25 Nisan 1915 tarihinde Fransızların da Anadolu tarafına bir çıkarma yaparak burada bulunan Osmanlı askeri birliklerini oyalamak amaçlanmıştı.

Çanakkale Boğazı ve çevresini savunmakla görevlendirilen ve 26 Mart 1915 tarihinde kurulan 5.Ordu'nun başında Liman von Sanders bulunuyordu. Liman Paşa, Çanakkale Boğazı'nın Anadolu tarafını savunmak üzere 15. Kolordu'ya bağlı iki tümeni burada görevlendirmişti. Mareşal Sanders, çıkarmalara çok elverişli Kumkale-Beşigeler ve güneye uzanan kıyılara büyük ölçüde bir amfibi hareket bekliyordu¹. 15. Kolorduya bağlı tümenlerden biri olan 3. Tümen'in sorumluluk sahası; Menderes çayı çevresinde bulunan Erenköy, Halileli, Sarıçalı, Tefikiye ve Çıplak köyleriydi. Tümen'in komutanlığını Albay Nicolai üstlenmişti. 11. Tümen'in sorumluluk sahası ise Beşige, Pınarbaşı, Üvecik, Mecidiye ve Geyikli toprakları bulunuyordu² ve komutanı Albay Rafet'ti³.

Kumkale Muharebeleri

25 Nisan 1915 günü müttefikler Gelibolu yarımadasının güneyinde Seddülbahir bölgesine ve Arıburnu bölgesine asker çıkarmaya başladıklarında Fransızlar da saat 04.30'dan itibaren gemilerle Kumkale önlerine gelmişler ve önce bölgeyi yoğun bir topçu ateşine tutmuşlar daha sonra da çıkarma için filikaları ile kıyıya asker çıkarmaya başlamışlardı. 3.Tümen Komutanı Albay Nicolai, topçu ateşinin başlamasından sonra saat 05.00'te bütün tümen birliklerinin Menderes çayı etrafındaki savunma mevzilerine yerleşmesi için emir vermişti⁴. 31. Alay'ın 3. Taburu da 25 Nisan sabahı 05.30'da Halileli köyünden Yenişehir- Kumkale'ye gitmek üzere harekete geçmişti. Saat 11.00'den itibaren ve düşmanın top ateşi altında hareketine devam etmiş⁵ Türk savunması, Kumkale kıyılarının düz ve açık olması sebebiyle sahilde herhangi bir tedbir alamamış hatta tel örgü dahi döşeyememişti.

Fransız çıkarma filikaları çıkarma saat 07.00'de harekete geçmiş olmalarına karşın hızı saatte 4 mili bulan deniz akıntısı nedeniyle ancak saat 10.00 civarında sahile ulaşabilmişlerdi. Bu sırada İntepe'deki Türk bataryalarından açılan topçu ateşi bir Fransız filikasını batırmış, bu durum karaya çıkmak üzere olan Senegalli askerler arasında paniğe neden olmuştu. Albay Ruef'in komutasındaki⁶ Sömürge Tugayı'ndan seçilen biri Zuhaf, ikisi Senegal taburu ve 75 mm'lik topçu bataryasından oluşan 6. Mürettep Fransız Sömürge Alayı, Yarbay Nogues'in komutasında bulunuyordu⁷.

Saat 10.15'te Yüzbaşı Brison komutasındaki Fransızların 10. Bölüğü ile Teğmen Bonavita'nın yönetimindeki 11. Bölüğü, Kumkale'de bulunan 31. Alay 6. Bölüğün bir takımı ile çatışmaya girişmişti. Bir saat kadar süren çatışma sonrasında Türk takımı

1 Genelkurmay Başkanlığı, *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi V.cilt Çanakkale Cephesi Harekâtı Özetlenmiş Tarihi*, 2.Baskı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2002, s.56.

2 Mehmed Celaledin, *Harb-i Umumide Çanakkale Muharebat-ı Berriyesi Kumkale Muharebatı*, ed. Zerrin Günel, yay. haz. Murat Karataş, Nobel Yayınları, Ankara 2007, s.10.; Muallim Fuad Gücüyener, *Birinci Cihan Harbinde Tanıdığım Kahramanlar*, 2.Baskı, İstanbul 1956, s.8-11.

3 İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922 Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi*, TTK Basımevi, Ankara 1993, 98.

4 Genelkurmay Başkanlığı, *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi; Çanakkale Cephesi Harekâtı*, V.cilt, 1 nci Kitap, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993, s.53; Mehmed Celaledin, *Harb-i Umumide Çanakkale Muharebat-ı Berriyesi Kumkale Muharebatı*, s.15.

5 Mehmed Celaledin, *Harb-i Umumide Çanakkale Muharebat-ı Berriyesi Kumkale Muharebatı*, s.18.

6 Consulat Général de France a Istanbul, *La Bataille Des Dardanelles 14 Juillet 2005*, İstanbul 2005, s.21.

7 Brugère Raimond, *Les Dardanelles*, 2 Edition, Paris 1930, s.76.

Kumkale köyüne çekilmek zorunda kalmış⁸ ve mücadelesine köy sokaklarında devam etmişti. 31. Alay'ın 3. Taburu da saat 11.30 civarında kendilerine katılmış olan iki takımla birlikte Kumkale Mezarlığı'na çekilerek Fransızlarla savaşa tutuşmuştu. Bu arada birliğin cephe sıkıntısı baş göstermiş, sürekli ateş altında olduğu için cephe ancak akşamüstü gelebilmişti⁹. Kumkale önlerindeki cephede akşam saatlerinde bir taarruz hareketi olmamıştı. İlk taarruz saat 19.00'da başlamış¹⁰ ve 39. Alaya bağlı birliklerin büyük bir bölümü Orhaniye sırtlarındaki 500 metrelik araziden taarruza geçmişlerdi. Bu birlikler kumluk sahaya indiklerinde ise Fransızların ateşi ve denizden ısıldaklar altında yapılan donanma bombardımanının ortasında kalmışlardı¹¹.

31. Alay'ın mezarlık ve merkezdeki birliklerinin taarruzu ise başarıya ulaşmış ve bu birlikler Kumkale köyüne girmeyi başarmışlardı. Köyün sokaklarında göğüs göğse savaş başlamıştı. O sırada donanma ateşinden kurtularak kıyıda yaklaşan 39. Alay 1. Taburu'nun öncü birlikleri, Kumkale köyünde bulunan 31. Alay 3. Tabur birliklerini düşman sanarak ateş açmışlar ve birçok zayıya sebep olmuşlardı. 39. Alay bütün ihtiyaçlarıyla köye girmiş ancak komuta kademesinde bulunan subayların bir kısmının şehit, bir kısmının da yaralanması sebebiyle birlikler birbirine karışmışlardı.

Kumkale'deki ikinci taarruz saat 03.00'de başlamış, 31. Alay'ın 1. Taburu Kumkale köyünün güneyinde, dikenli telle çevrilmiş ve çapraz makineli tüfek ateşiyle korunan Fransız siperlerine¹² hücum etmiş ve köye girmişti. Köy sokaklarında yeniden şiddetli çatışmalar yaşanmış, Fransız direnişi karşısında taarruz saat 04.00'te tekrar durdurulmuştu. 39. Alay saat 05.00'ten sonra bütün birlikleriyle üçüncü kez taarruza geçmiş ancak günün ağarması ve denizden Fransız filosunun topçu ateşine başlaması sebebiyle ağır zayıt verilirken, Osmanlı ve Fransız kuvvetleri köy içerisinde birbirine girdiği için köyü bombalayamamıştı¹³.

Saat 07.00'de Osmanlı birliklerinin inisiyatifi ele geçirmeleri üzerine bir Fransız subayı Menderes köprüsünün yakınına gelerek teslim olacaklarını ve kendisi teslim almak üzere yüksek rütbeli bir subayın gelmesini talep etmiş, bu durum borularla Alay Komutanı ve Tümen Komutanına iletmeye çalışılmışsa da bu çağrıya ne Alaydan ne de Tümen'den herhangi bir cevap gelmemesi üzerine tekrar birlikler eski mevzilerine dönerek savaşmaya başlamışlardı.

15.Kolordu Komutanı Weber Paşa 26 Nisan 1915 günü saat 14.00'ten sonra Çıplak köyünde 3. Tümen Muharebe Karargâhı ile buluşarak durum değerlendirmesi yapıldı ve saat 16.40'da taarruzdan vazgeçildi ve birlikler Mezarlık-Kumkale köyü-Kumluk Orhaniye sırtları hattına çekildiler ve Kumkale köyü tamamen boşaltıldı¹⁴.

İki gün olarak planlanan Kumkale çıkarmasında Fransızlar birliklerinin görevlerini tamamladığını düşünen General. d'Amade, Akdeniz Seferi Kuvvetler Komutanı General Ian Hamilton'la görüşerek birliklerini gece saat 22.00'den itibaren geri çekmeye başladı ve Fransızlar 27 Nisan sabahı Kumkale'den tamamen ayrılmış oldular. Fransızlara göre; Kumkale'deki Fransız harekâtı dışında hiçbir deneme hedefine ulaşamadı¹⁵.

25-27 Nisan 1915'te iki gün süren Kumkale muharebelerinde Osmanlı kuvvetleri 17 subay, 450 er toplam 467 şehit verdi. Ayrıca 23 subay, 740 er yaralıdan başka, 5 subay ve 500 er de esir düşmüştü. Zayıt, 45 subay, 1.690 er olmak üzere toplam

8 Genelkurmay Başkanlığı, *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi V.cilt Çanakkale Cephesi Harekâtı Özetlenmiş Tarihi*, s.60.

9 Yüzbaşı Celaleddin, *Kumkal'a Muhaberatı*, Erkan-ı Harbiye Mektebi Külliyyatı, İstanbul 1336, s.15.

10 Genelkurmay Başkanlığı, *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi; Çanakkale Cephesi Harekâtı*, s.68.

11 Genelkurmay Başkanlığı, *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi; Çanakkale Cephesi Harekâtı*, s.77.

12 Raimond, *Les Dardanelles*, s.77.

13 Genelkurmay Başkanlığı, *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi V.cilt Çanakkale Cephesi Harekâtı Özetlenmiş Tarihi*, s.61.

14 Genelkurmay Başkanlığı, *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi V.cilt Çanakkale Cephesi Harekâtı Özetlenmiş Tarihi*, s.62.

15 George H. Cassar, *Çanakkale ve Fransızlar*, çev. Nejat Dalay, Milliyet Yayınları, İstanbul 1974, s.180.

1.735 kişiydi. Fransızların zayıyatı ise; 6 subay 170 er ölü, 10 subay 471 er yaralı; 4 subay 125 er kayıp olmak üzere toplam 786’ydı¹⁶.

Kumkale’nin Yunanlılar Tarafından İşgali

Osmanlı İmparatorluğu 1914 yılında katıldığı Dünya Savaşı’ndan 30 Ekim 1918 tarihinde yaptığı Mondros Mütarekesi sonucunda çekilmişti. Mütareke hükümleri gereği Osmanlı Orduları terhis edilirken Boğazlar bölgesi de İngiliz, Fransız ve İtalyan devletleri tarafından işgal edilecekti. Bu bağlamda Çanakkale Boğazı ve Çanakkale kasabasının işgali 6 Kasım 1918’de başlamış ve 12 Kasım 1918 günü tamamlanmıştı¹⁷.

8 Kasım günü tabya ve iskeleleri işgal edecek olan İngiliz ve Fransız savaş gemileri Çanakkale Boğazı’na girmeye başlamışlar, 10 Kasım’da da birçok İngiliz destroyer ve mayın arama-tarama gemileri ile balon gemisi ve pek çok nakliye gemisi Çanakkale Limanı’na gelmişti. Gelen bu gemilerden çıkan küçük bir İngiliz birliği şehri işgal etmişti. Önce Liman Başkanlığı, sonra Çimenlik Kalesi, Hamidiye Tabyası, Mecidiye Tabyası ile Nara bölgesi işgal kuvvetlerine teslim edilmişti. İngiliz birliklerinden bir bölük, Kilise ve yakınındaki binalara yerleşmiş ve Sarıçay kıyılarını kontrol altına almıştı. Aynı gün 28.İngiliz Tümen Komutanlığı, Müstahkem Mevki Komutanlığı karargâh binasına yerleşmişti. Bu işgal üzerine Müstahkem Mevki Komutanı Selahattin Adil Bey ve Kurmay Başkanı ile diğer subaylar da “Yunus torpidosu” ve “Nusrat mayın gemisi” ile İstanbul’a gitmek için Çanakkale’den ayrılmışlar ve Çanakkale kasabasının işgali 12 Kasım 1918 günü tamamlanmıştı¹⁸.

Osmanlı Hükûmeti, 11 Aralık 1918 tarihinde bir irade ile Lâpseki kazası ve Kumkale nahiyesinin yeniden kurulmasına karar vermişti¹⁹. Savaş sırasında tamamen tahrip ve yok olan Kumkale nahiyesi mütareke döneminde tekrar ihdas edilmişti. Mütareke sonrasında Yunan işgalleriyle göç eden halk Yunanistan’dan tekrar geri dönmeye başlamış, İngiliz askerî müfrezesinin Kumkale bölgesinden ayrılması ile bölgede asayiş sorunu ortaya çıkmıştı²⁰.

1920 yılında Kumkale yakınında bulunan Halileli köyüne inen Yunanlılar, köylülerin evlerini talan etmişler, Kumkale’de vergi memuru olan ve o anda orada bulunan Mehmet Sait Efendi’yi de döverek hakarete bulunmuşlardı²¹.

15 Aralık 1920 günü bir Yunan teğmeninin emrinde on kişilik Yunan müfrezesi köyü basarak halktan 60 yaşındaki Kaz Ali ve Kumkale Muhtarı Kel Yahya’yı sürükleye sürükleye köy camiine getirmişti. Topladıkları halkın karşısında kollarını arkadan bağladıktan sonra kırbaç ve dipçikle şiddetle darp etmişlerdi. Sonra da zorla evlere girerek evlerde buldukları eşyaları gasp etmişlerdi²².

Kumkale civarındaki Halileli köyüne baskın yapan ve ahâlinin hanelerini yağma eden Yunanlıların da orada bulunan Kumkale rüsumat memuru Mehmet Sait Efendi’yi çeşit çeşit işkence ile tahkir ve darp ettikleri Kal’a-i Sultaniye Rüsumat Müdüriyeti’nin gizli 1 Şubat 1921 tarih ve 22 numaralı yazısında bildirilmişti²³.

16 Raimond, *Les Dardanelles*, 2 Edition, Paris 1930, s.79.

17 Genelkurmay Başkanlığı, *Türk İstiklal Harbi I Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, 3 ncü Baskı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1999, s.167-170.

18 Mithat Atabay, *Kurtuluş Savaşında Çanakkale*, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul 2021, s.51.

19 Kumkale için çıkarılan iradede “ileride ihya hakkı saklı kalmak” ifadesi yer alıyordu. Nahiye merkezi Hamidiye Köyü (diğer adı Sarıçalı Köyü) seçilmişti. Kumkale nahiyesinin ilgasındaki en önemli konu, Kumkale halkının büyük çoğunluğunun Yunanistan’a göç etmesiydi.

20 Atabay, *Kurtuluş Savaşında Çanakkale*, s.72-73.

21 Dâhiliye Nezareti Muhaceret Müdüriyeti Umumiyesi Neşriyatı, *Türkiye’de Yunan Fecayii, Birinci Kitap*, Matbaa-i Ahmet İhsan Şurekası, İstanbul 1337, s.158; Mithat Atabay, *Atatürk ve Çanakkale*, Paradigma Akademi Yayınları, Ankara 2014, s.96.

22 Dâhiliye Nezareti Neşriyatı, *Türkiye’de Yunan Fecayii, Birinci Kitap*, s.158.

23 Dâhiliye Nezareti Neşriyatı, *Türkiye’de Yunan Fecayii, Birinci Kitap*, s.159. Yunanlılar Kumkale’den 22 Eylül 1922 tarihinde çekilmişlerdi.

Yunanlıların Kumkale’de Fransızlara Atfen Yaptıkları Anıt

Yunanlılar Boğaz bölgesinde etkinliklerini arttırmak istemelerine rağmen İngilizler tarafından buna izin verilmemiş ve bölgenin mücavir kısmında ancak varlık gösterebilmişlerdi.

Yunanlılar İngilizlerin bu davranışlarına karşın bölgede Fransızların desteğini almaya yönelmişler ve 25-26 Nisan 1915 tarihinde Kumkale’de gerçekleşen savaşa atfen 1921 yılında Kumkale Mezarlığında bir anıt inşa etmişlerdi. Bu anıtın varlığı 1924 yılında Çanakkale milletvekili Mehmet Bey’in Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yaptığı bir başvuru ile gündeme geldi. Mehmet Bey²⁴, Meclisi Başkanlığı’na yaptığı müracaatta Çanakkale vilayetine bağlı Ezine kazasının mücavir alanında Kumkale-Yenişehir şosesinin iki tarafında bulunan bir Müslüman mezarlığında, işgal sırasında Yunanlılar tarafından bir Fransız Anıtı dikilerek anıtın üzerine de “Aux fils héroïques de la France” (Fransa’nın kahraman evlatlarına) ibaresiyle birlikte Fransızca “25, 26 Avril 1915” (25, 26 Nisan 1915) tarihinin yazıldığını belirterek, Çanakkale’de yayınlanan “Örnek²⁵” gazetesindeki haberi de okumuştur. Mehmet Bey, Yunanlıların işgal döneminde bu kadar saygısız bir davranış göstererek İslam Mezarlığı’na böyle bir anıtı dikmelerini ve anıtın hala ayakta kalmasını eleştirerek derhal kaldırılması talep etmişti²⁶.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Mehmet Bey’in bu başvurusu ve talebini vakit geçirmeksizin hemen Başbakanlığa ekleri ile birlikte bir yazı ile bildirdi ve anıtın derhal kaldırılmasını talep etti²⁷.

Başbakan İsmet Paşa, 17 Mart 1924 tarihinde hem İçişleri Bakanlığı’na hem de Dışişleri Bakanlığı’na konuyla ilgili olarak yazıyı gönderdi ve gereğinin yapılmasını istedi²⁸.

Başbakanlığın bu talebi üzerine Dışişleri Bakanlığı, Fransa nezdinde konuyu araştırdı. Dışişleri Bakanlığı 27 Mart 1924 tarihinde 7758/152 sayılı bir yazı ile Türkiye’nin Paris temsilciliğine bir yazı gönderdi ve anıt hakkında Fransa hükümetinden bilgi talebinde bulunulmasını istedi. Türkiye’nin Paris temsilciliği konuyu Fransa Dışişleri Bakanlığı’na iletiler. Fransa Dışişleri Bakanlığı yaptığı araştırma ve Fransa Harbiye Bakanlığı ile yaptığı görüşmede Fransa’nın Kumkale’de 25,26 Nisan 1915’te ölen askerleri için bir anıt dikmediği ve böyle bir anıtın varoluşu sebebinin bilmediği cevabını aldıklarını belirterek durumu Fransız Dışişleri Bakanlığı’na onlar da Türkiye’nin Paris temsilciliğine bildirdiler. Paris temsilciliği aldığı bilgiyi Türk Dışişleri Bakanlığı’na iletti. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı da 31 Mayıs 1924 tarihinde Başbakanlığa Fransızların Kumkale’deki Müslüman Mezarlığı’na bir anıt dikmediklerini belirten cevabı iletti²⁹. Bu yazıda ayrıca Fransızların Kumkale muharebelerinde ölen Fransız askerlerini Kumkale’deki Müslüman Mezarlığı içerisine gömmedikleri de anlaşıyordu.

24 1873 yılında Ezine’de doğan Mehmet Bey, I.Meclis’e Ezine’den milletvekili olarak seçildi. Ezine Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurucularındandı. Üç dönem TBMM’nde milletvekili olarak görev yapan Mehmet Bey, milletvekilliği sona erdikten sonra memleketi Ezine’ye dönerek eskiden olduğu gibi tarım ve ticaretle uğramayı sürdürdü. Soyadı Kanunu çıktığında “Dinç” soyadını aldı. 1 Şubat 1952 tarihinde Ezine’de vefat eden Mehmet Dinç, evli ve iki çocuk babasıdır. *TBMM Arşivi*, Mehmet Dinç’in Tercüme-i Hal Varakası, Sicil No:51.

25 Örnek gazetesi, 1340-1341 yıllarında Pazartesi günü çıkan bir gazete idi. Sahibi Ahmet Nadir Bey, Yazı İşleri Müdürü Mehmet Sıddıki Bey’di. Kendi matbaası vardı. 560 nüsha basılıyordu. 73 sayısı mevcuttur. Özellikle Çanakkale’de görülen olumsuzlukları dile getirmesi ile dikkat çeken bir gazetedir. Mithat Atabay, Çanakkale Basın Tarihi, Paradigma Akademi Yayınları, Ankara 2014, s.21.

26 BCA., 030.10.00.000.146.43.7.4.

27 BCA., 030.10.00.000.146.43.7.3.

28 BCA., 030.10.00.000.146.43.7.2.

29 BCA., 030.10.00.000.146.43.7.1.

Sonuç

25, 26 Nisan 1915 tarihinde iki gün devam eden ve Fransız askerleri ile Türk askeri arasında gerçekleşen Kumkale Muharebeleri sırasında ölen Fransız askerleri anısına Fransızlar tarafından bir anıt yapılmadığı ortaya çıktı. Yıllardır Kumkaleliler ve Çanakkale Savaşları ile ilgilenenlerin dile getirdikleri Kumkale’deki Fransız Anıtı’nın yıkılması tartışmaları bu belgelerle artık ortadan kalkmış oldu. Zira Yunanlıların tamamen siyasal nedenlerle ve gerçeklere aykırı olarak Kumkale Müslüman Mezarlığı içerisine diktikleri anıtın Fransızlarla bir ilgisi yoktur.

Çanakkale milletvekili Mehmet Bey’in Meclis’e sunduğu belge ve sahte olarak “Fransız Anıtı” diye bilinen anıtın yıkılması konusunda engel kalmadı ve anıt 1924 yılı içerisinde bölgedeki asayiş birlikleri tarafından yıkıldı. Ancak bu hikâye dilden dile anlatılarak günümüze kadar geldi ve hatta tekrar yapılması için girişimler bile oldu. O yüzden Atatürk’ün 1931 yılında söylediği şu sözünü hiç unutmamak gerekir: “Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir hal alır.”

KAYNAKÇA

1.Arşiv Belgeleri

a.Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA., 030.10.00.000.146.43.7.1.

BCA., 030.10.00.000.146.43.7.2.

BCA., 030.10.00.000.146.43.7.3.

BCA., 030.10.00.000.146.43.7.4.

b.TBMM Arşivi

TBMM Arşivi, Mehmet Dinç'in Tercüme-i Hal Varakası, Sicil No:51.

2.Kitaplar

Atabay, Mithat, Atatürk ve Çanakkale, Paradigma Akademi Yayınları, Ankara 2014.

Atabay, Mithat, Çanakkale Basın Tarihi, Paradigma Akademi Yayınları, Ankara 2014.

Atabay, Mithat, Kurtuluş Savaşında Çanakkale, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul 2021.

Cassar, George H., Çanakkale ve Fransızlar, çev. Nejat Dalay, Milliyet Yayınları, İstanbul 1974.

Consulat Général de France a Istanbul, La Bataille Des Dardanelles 14 Juillet 2005, İstanbul 2005.

Dâhiliye Nezareti Muhaceret Müdüriyeti Umumiyesi Neşriyatı, Türkiye'de Yunan Fecayii, Birinci Kitap, Matbaa-i Ahmet İhsan Şurekası, İstanbul 1337.

Genelkurmay Başkanlığı, Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi V.cilt Çanakkale Cephesi Harekâtı Özetlenmiş Tarihi, 2.Baskı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2002.

Genelkurmay Başkanlığı, Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi; Çanakkale Cephesi Harekâtı, V.cilt, 1 nci Kitap, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993.

Genelkurmay Başkanlığı, Türk İstiklal Harbi I Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, 3 ncü Baskı, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1999.

Görgülü, İsmet, On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922 Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi, TTK Basımevi, Ankara 1993.

Gücüyener, Muallim Fuad, Birinci Cihan Harbinde Tanıdığım Kahramanlar, 2.Baskı, İstanbul 1956.

Mehmed Celaleddin, Harb-i Umumide Çanakkale Muharebat-ı Berriyesi Kumkale Muharebatı, ed. Zerrin Günal, yay. haz. Murat Karataş, Nobel Yayınları, Ankara 2007.

Yüzbaşı Celaleddin, Kumkal’a Muhaberatı, Erkan-ı Harbiye Mektebi Külliyyatı, İstanbul 1336.